

Úřad vlády chce jít příkladem v odpovědném zadávání veřejných zakázek

Rozhovor s Mgr. Zdeňkou Kábrtovou, náměstkyní pro řízení Sekce ekonomické a správní Úřadu vlády ČR

Na Úřadu vlády zavedli odpovědné zadávání veřejných zakázek a rádi by ostatním zadavatelům ukázali, že bariéry vůči tomuto přístupu se dají překonat. I když Úřad hospodaří s relativně malým rozpočtem, Zdeňka Kábrtová, náměstkyně pro řízení Sekce ekonomické a správní, říká: „Chtěli bychom ostatním zadavatelům být příkladem, že i v malých podmínkách můžeme přispět k velkým věcem, a to třeba právě v oblasti uplatňování principů odpovědného zadávání nebo v oblasti cirkulární ekonomiky a udržitelného rozvoje.“ V rozhovoru se dozvíte i to, že by rádi připravili Strategii odpovědného zadávání pro účely předsednictví ČR v Radě EU v roce 2022, co je k odpovědnému přístupu motivuje, nebo jaké jsou jejich praktické zkušenosti.

Úřad vlády se k odpovědnému přístupu k veřejným zakázkám hlásí již relativně dlouhou dobu. Jaké byly začátky a jak se tyto vaše úvodní pokusy vyvíjely?

Začátky byly asi jako v jiných institucích pomalé a spíše rozpačité. Přijali jsme vnitřní předpis k uplatňování principů odpovědného zadávání. S iniciativou k uplatňování témat odpovědného zadávání přišlo oddělení veřejných zakázek, které postupně začalo některá témata samo do veřejných zakázek implementovat. Současně začalo věcným útvarům, které jsou u nás zadavateli, vysvět-

lovat jednotlivá témata odpovědného zadávání a jejich celkový přínos. A dalo by se říct, že dnes již je situace taková, že sami zadavatelé se o možnosti odpovědného zadávání a cirkulární ekonomiky zajímají iniciativně. Naše počátky spočívaly zejména v zpřístupňování veřejných zakázek malým a středním podnikům jejich dělením na části. Poté jsme přešli k uplatňování témat jako podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce, podpora ekologicky šetrných řešení a postupně začleňujeme témata, jako je podpora důstojných pracovních podmínek a bezpečnosti práce, podpora přístupu sociálních podniků, dodavatelských vztahů a etického nakupování. Všechna tato témata uplatňujeme v kontextu obecnějších zásad při zadávání veřejných zakázek, jako jsou vliv zadavatelů a jimi realizovaných veřejných zakázek na společnost, její rozvoj a ekonomiku, dopady na životní prostředí, vliv a dopad na dodavatelské vztahy. Při tom všem klademe důraz na transparentnost a etiku.

Které nové příležitosti nalézáte a vkládáte do veřejných zakázek v současné době? Jaká témata považujete za aktuální?

Stále považujeme za důležité, je-li to alespoň trochu možné, rozšíření možnosti přístupu malých a středních podniků k veřejným zakázkám, zvyčňování dodavatelů zaměstnávajících osoby se zdravotním postižením, uplatňování energetických a ekologických kritérií a podporu důstojných pracovních podmínek a bezpečnosti práce. Začínáme se zajímat o tzv. cirkulární ekonomiku, v níž vidíme velké možnosti zejména pro uplatňování ekologických témat s důrazem na udržitelné nakupování. V cirkulární ekonomice, která klade důraz na snižování odpadů, energetických vstupů a uhlíkové stopy, využívání recyklovaných a recyklovatelných materiálů a výrobků, snižování potřeby vody apod., vidíme velké téma nejen pro náš úřad, ale pro celou společnost.

Pro některé zadavatele není tak snadné vydat se cestou odpovědného veřejného zadávání. Co je pro vás největší motivací?

Ani pro náš úřad nebyla cesta k odpovědnému zadávání snadná. Ačkoliv jsme si uvědomovali, že nakládáme s veřejnými prostředky, jež musejí být vynakládány způsobem, který má celospolečenský přínos, i my jsme měli obavy z uplatňování odpovědného zadávání. Nejtěžší je překonat tyto obavy a za-

čít. Také je složité si uvědomit, že ne každá veřejná zakázka je vhodná pro uplatnění témat odpovědného zadávání. Teď je pro nás motivací, když se nám něco v praxi podaří. A nejen nám, ale i jiným zadavatelům. Motivuje nás sdílení dobré praxe s ostatními. Když vidíme, že to funguje jinde, říkáme si, že není důvod, aby to nemohlo stejně dobře fungovat i u nás.

Úřad vlády začlenil pravidla pro uplatňování odpovědného zadávání veřejných zakázek do svých interních předpisů. Jakým způsobem tato implementace proběhla a jaký má vliv na každodenní praxi veřejných nákupů ve vašem úřadu?

Implementace odpovědného zadávání u nás probíhá vlastně ve dvou rovinách. První z nich je každodenní a necílené odpovědné zadávání. To já osobně považuji za náš velký úspěch. Odbourali jsme např. nakupování nápojů v plastových obalech, používáme kohoutkovou vodu, důsledně dbáme na třídění odpadů. V těchto případech vlastně vůbec nepřemýšlíme nad tím, že se jedná o uplatňování ekologických témat odpovědného zadávání. Prostě se chováme odpovědně, protože to tak cítíme, ne proto, že nám to stanoví třeba vnitřní předpis. Druhou rovinou implementace odpovědného zadávání je cílené uplatňování témat odpovědného zadávání v rámci realizovaných veřejných zakázek, kdy zatím nejčastějším způsobem realizace odpovědného zadávání jsou smluvní podmínky. U každé připravované veřejné zakázky zvažujeme, jaká témata odpovědného zadávání lze na veřejnou zakázku aplikovat a jaké budou dopady jejich uplatnění na realizaci a plnění veřejné zakázky.

Vidíte ještě nějaké rezervy v tom, jak motivovat klíčové osoby pro zadávání veřejných zakázek v rámci vašeho úřadu, ale i obecně? Je podle vás dostatek možností pro vzdělávání v této oblasti?

Samozřejmě že rezervy v motivaci klíčových osob máme. Uplatňování odpovědného zadávání veřejných zakázek bylo v našich podmínkách založeno na nadšení a osobním přístupu zejména zaměstnanců oddělení veřejných zakázek. Předpokládám, že je tomu tak i u jiných zadavatelů, že hybnou silou je vždy několik jedinců zapálených pro danou věc. Považuji za klíčové tyto osoby aktivně podporovat v jejich práci. Ale prostředky motivace se někdy hledají složitě, u každého mohou být trochu jiné. Jedním z těchto prostředků může být podpora vzdělávání. Myslím si, že zejména v posledních dvou letech je možnost pro vzdělávání v této oblasti dostatek. Zejména Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo zemědělství jsou v této oblasti velice aktivní.

Za nedostatečnou pro motivaci zadavatelů obecně považuji skutečnost, že u nás chybí informace o metodách vyhodnocování přínosů odpovědného zadávání, a tím i data, jaké přínosy odpovědné zadávání přináší nejen zadavatel, ale celé společnosti.

Jaké máte zkušenosti s uplatněním odpovědného zadávání v praxi? Jak reagovali dodavatelé?

Dá se říci, že s uplatněním odpovědného zadávání nemáme zatím v praxi žádnou negativní zkušenost, což samo o sobě považujeme za pozitivní. U dodavatelů jsme neznamenali žádné negativní reakce. Naopak, máme velice dobrou zkušenost např. s veřejnou zakázkou na realizaci kulatých stolů. Přestože se jedná o veřejnou zakázku malého rozsahu, je dělena na části podle jednotlivých témat. Hodnocení probíhá na základě poměru ceny a kvality předloženého návrhu. Tento přístup je pro nás sice administrativně náročnější, ale umožnil přístup k jednotlivým částem veřejné zakázky např. i fyzickým osobám, pro které by byla realizace více částí

Mgr. ZDEŇKA KÁBRTOVÁ

- Absolvovala Právnickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci.
- Zadávání veřejných zakázek se věnuje od roku 2004, kdy působila na Ministerstvu obrany ČR jako zástupkyně vedoucího oddělení právní podpory veřejných zakázek odboru pořizování strategických zakázek Sekce vyzbrojování.
- Od roku 2016 působila jako vedoucí oddělení veřejných zakázek na Úřadu vlády ČR.
- V současné době je náměstkyní pro řízení Sekce ekonomické a správní na Úřadu vlády ČR. Agenda veřejných zakázek zadávaných Úřadem vlády ČR spadá do její kompetence.

náročná nebo by ji nezvládly. A zadavatel obdrží kvalitní plnění pro každé z realizovaných témat. Tento přístup dodavatelé vítají.

Lze říci, že mělo začlenění některých principů či uplatnění příležitosti k podpoře některých z témat odpovědného přístupu k veřejným nákupům vliv na kvalitu plnění veřejné zakázky?

Určitě to bylo začlenění ekologických témat, které mělo vliv na kvalitu plnění. U dalších témat, zejména podpory důstojných pracovních podmínek, kde očekáváme dopad na kvalitu plnění veřejné zakázky, zatím nejsme v takové fázi plnění veřejné zakázky, abychom mohli dopad na kvalitu plnění vyhodnotit.

Zadavatelé stále často skloňují řadu bariér. Proč myslíte, že v zahraničí již fungující přístup se v České republice šíří tak pomalu?

My sami jsme na počátku viděli řadu bariér – nemáme dostatek lidí, nemáme dostatek času na přípravu veřejné zakázky, co když nám zakázku napadnou dodavatelé u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Bylo daleko jednodušší postupovat podle osvědčených a praxí ověřených postupů a zvyklostí. O zahraničních zkušenostech jsme toho příliš nevěděli. Na rychlost uplatnění všech nových principů má podle mého názoru největší vliv dostatek nadšených lidí, jejich osobní přínos a ochota. A takových lidí je v České republice málo. Oblast zadávání veřejných zakázek je u nás stále hodně nedoceňovanou oblastí. My na úřadu máme štěstí v tom, že oddělení veřejných zakázek je otevřené hledání nových přístupů, nebojí se zkoušet nové věci a snaží se hledat cesty, jak zadávat veřejné zakázky co nejlépe a nejkvalitněji.

Co by podle Vás obecně zadavatelům pomohlo překonat přetrvávající obavy z nových postupů?

Myslím si, že obecné povědomí o přínosech odpovědného zadávání ve společnosti. S tím souvisí, že oblast zadávání veřejných zakázek by měla být vyhrazena odborníkům, mělo by se jednat o prestižní a uznávané povolání, jako je tomu v zahraničí. Odpovědné i cirkulární zadávání je plně v souladu s našimi právními předpisy i evropskou legislativou, obavy tedy nejsou namístě. K překonání obav, alespoň těch našich, výrazným způsobem přispívá právě šíření zahraničních zkušeností. Setkání s odborníky ze zahraničí, kteří za sebou

I nás naše vlastní chyby motivovaly k nastavení pravidel tak, abychom dokázali chybám v co největší míře předcházet. Naše chyby jsou tím největším hnacím motorem na naší cestě ke kultivaci oblasti zadávání veřejných zakázek.

mají v této oblasti již dvacetileté zkušenosti, znají cesty, jak dosáhnout co nejefektivnějších a nejkvalitnějších výsledků, nám vždy pomáhají si říct, my to chceme dělat stejně dobře jako oni, a jednou i lépe. Tady vidím velký přínos projektu „Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání“, který realizuje Ministerstvo práce a sociálních věcí. Cílem projektu je podpořit využívání a rozvoj odpovědného veřejného zadávání a myslím si, že se to daří.

Vnímáte v posledních letech nějaké pozitivní změny obecně v kultuře veřejných zakázek?

Všichni zadavatelé prošli v oblasti zadávání veřejných zakázek velký kus cesty. Pozitivní změny vnímám a myslím si, že jsou spojeny s tím, co jsme si zažili my všichni, a to neúspěchy. I nás naše vlastní chyby motivovaly k nastavení pravidel tak, abychom dokázali chybám v co největší míře předcházet. Naše chyby jsou tím největším hnacím motorem na naší cestě ke kultivaci oblasti zadávání veřejných zakázek. Náš úřad je ve vztahu k rozpočtu, s jakým hospodaří, poměrně malým zadavatelem a chtěli bychom ostatním zadavatelům být příkladem, že i v malých podmínkách můžeme přispět k velkým věcem, a to třeba právě v oblasti uplatňování principů odpovědného zadávání nebo v oblasti cirkulární ekonomiky a udržitelného rozvoje.

Někteří zadavatelé v České republice si začínají postupně uvědomovat, že odpovědné veřejné zadávání je koncepční a strategický nástroj, jak naplňovat obecné spo-

lečenské cíle veřejné správy nebo priority organizace. Zahraniční praxe ukazuje, že se jedná také o důraz na obecnější zásady pro zadávání veřejných zakázek: např. odpovědnost organizace za její vliv na společnost, ekonomiku a životní prostředí, transparentnost, respekt k zájmům zainteresovaných subjektů, etické chování, férové příležitosti a dodavatelské vztahy a další. Jaké trendy z pohledu Úřadu vlády v tomto kontextu vnímáte Vy?

Úřad vlády plní úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti vlády České republiky a jejích orgánů. Samozřejmě vnímáme, že je na nás upřena pozornost ostatních zadavatelů, jak se chováme my v oblasti zadávání veřejných zakázek, a uvědomujeme si s tím spojený vliv, který můžeme mít. Česká republika ve druhé polovině roku 2022 předsedá Radě EU a rádi bychom zpracovali Strategii odpovědného zadávání pro účely předsednictví ČR v Radě EU v roce 2022, která by obsahovala postupy a principy pro uplatňování témat odpovědného zadávání veřejných zakázek při realizaci veřejných zakázek souvisejících s naším předsednictvím. Doufáme, že tím přispějeme k dobré praxi v této oblasti a budeme pro ostatní zadavatele příkladem v odbourávání jejich bariér v odpovědném a cirkulárním zadávání veřejných zakázek. ■

*Připravila: Mgr. Marie Janečková
Projekt „Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání“
Ministerstvo práce a sociálních věcí
www.sovz.cz*